

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 9 czerwca 2016 r.*

[Tekst sprostowany postanowieniem z dnia 7 września 2016 r.]

Odesłanie prejudycjalne — Własność intelektualna i przemysłowa — Prawo autorskie i prawa pokrewne — Dyrektywa 2001/29/WE — Artykuł 5 ust. 2 lit. b) — Prawo do zwielokrotniania — Wyjątki i ograniczenia — Kopia na użytek prywatny — Godziwa rekompensata — Finansowanie z budżetu państwa — Dopuszczalność — Przesłanki

W sprawie C-470/14

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Tribunal Supremo (sąd najwyższy, Hiszpania) postanowieniem z dnia 10 września 2014 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 14 października 2014 r., w postępowaniu:

Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (EGEDA),

Derechos de Autor de Medios Audiovisuales (DAMA),

Visual Entidad de Gestión de Artistas Plásticos (VEGAP)

przeciwko

Administración del Estado,

Asociación Multisectorial de Empresas de la Electrónica, las Tecnologías de la Información y la Comunicación, de las Telecomunicaciones y de los contenidos Digitales (Ametic),

przy udziale:

Artistas Intérpretes, Sociedad de Gestión (AISGE),

Centro Español de Derechos Reprográficos (CEDRO),

Asociación de Gestión de Derechos Intelectuales (AGEDI),

Entidad de Gestión, Artistas, Intérpretes o Ejecutantes, Sociedad de Gestión de España (AIE),

Sociedad General de Autores y Editores (SGAE),

* Język postępowania: hiszpański.

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: J. Malenovský (sprawozdawca), pełniący obowiązki prezesa izby, M. Safjan, A. Prechal, S. Rodin i K. Jürimäe, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: M. Ferreira, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 1 października 2015 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (EGEDA), Derechos de Autor de Medios Audiovisuales (DAMA) oraz Visual Entidad de Gestión de Artistas Plásticos (VEGAP) przez J. Suáreza Lozana, abogado,
- w imieniu Asociación Multisectorial de Empresas de la Electrónica, las Tecnologías de la Información y la Comunicación, de las Telecomunicaciones y de los contenidos Digitales (Ametic) przez A. Gonzáleza Garcíę i D. Sarmienta Ramireza-Escudera, abogados,
- w imieniu Artistas Intérpretes, Sociedad de Gestión (AISGE) przez J.M. Montesa Relazóna, abogado,
- w imieniu Centro Español de Derechos Reprográficos (CEDRO) przez S. Vázquez Senin, procuradora, wspieraną przez I. Aramburu Muñoz i J. de Fuentes Bardajiego, abogados,
- w imieniu Asociación de Gestión de Derechos Intelectuales (AGEDI), Entidad de Gestión, Artistas, Intérpretes o Ejecutantes, Sociedad de Gestión de España (AIE) oraz Sociedad General de Autores y Editores (SGAE) przez J.J. Marína Lópeza i R. Blanco Martínez, abogados,
- w imieniu rządu hiszpańskiego przez M. Sampola Pucurulla, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu greckiego przez A. Magrippi i S. Charitaki, działające w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu francuskiego przez D. Colasa i D. Segoina, działających w charakterze pełnomocników,
- [sprostowane postanowieniem z dnia 7 września 2016 r.] w imieniu rządu fińskiego przez J. Heliskoskiego, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu norweskiego przez E. Leonhardsena i M. Scheia, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez É. Gippiniego Fourniera i J. Samnaddę, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 19 stycznia 2016 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. 2001, L 167, s. 10).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu między Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (EGEDA), Derechos de Autor de Medios Audiovisuales (DAMA) i Visual Entidad de Gestión de Artistas Plásticos (VEGAP) a Administración del Estado (administracja publiczną, Hiszpania) i Asociación Multisectorial de Empresas de la Electrónica, las Tecnologías de la Información y la Comunicación, de las Telecomunicaciones y de los contenidos Digitales (Ametic) w przedmiocie uregulowań krajowych dotyczących systemu finansowania godziwej rekompensaty z tytułu kopii na użytek prywatny z budżetu państwa.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 4, 9, 31, 35 i 38 dyrektywy 2001/29 wskazują:
 - „(4) Zharmonizowane ramy prawne w zakresie praw autorskich i pokrewnych, poprawiając pewność prawną, a zarazem zapewniając wysoki poziom ochrony własności intelektualnej, sprzyjają poważnym inwestycjom w twórcze i nowatorskie działania, a w szczególności w infrastrukturę sieci i prowadzą do wzrostu i większej konkurencyjności przemysłu europejskiego, i to zarówno w obszarze dostarczenia treści, jak i technologii informatycznych, a w bardziej ogólny sposób, w wielu obszarach przemysłu i kultury. Zapewni to ochronę istniejących i zachęci do tworzenia nowych miejsc pracy.
- [...]
- (9) Wszelka harmonizacja praw autorskich i pokrewnych opiera się na wysokim poziomie ochrony, odkąd [ponieważ] prawa te mają zasadnicze znaczenie dla twórczości intelektualnej. Ich ochrona zapewnia utrzymanie i rozwój kreatywności w interesie autorów, artystów wykonawców, producentów, konsumentów, kultury i gospodarki, jak również szerokiej [szeroko rozumianej] publiczności. Własność intelektualną uznano więc za integralną część własności.
- [...]
- (31) Należy zabezpieczyć właściwą równowagę praw i interesów między różnymi kategoriami podmiotów praw autorskich, jak również między nimi a użytkownikami przedmiotów objętych ochroną. Istniejące wyjątki i ograniczenia praw, takie jak przewidziane zostały przez państwa członkowskie, należy ponownie rozpatrzyć z uwzględnieniem nowego środowiska elektronicznego. Istniejące różnice w wyjątkach i ograniczeniach wobec niektórych zastrzeżonych czynności mają bezpośredni negatywny wpływ na funkcjonowanie rynku wewnętrznego w dziedzinie praw autorskich i pokrewnych. Różnice te mogłyby się uwidocznić wraz z dalszym rozwojem korzystania z utworów w działalności transgranicznej i działalności prowadzonej pomiędzy granicami. Dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego, wyjątki te i ograniczenia należy określić w bardziej jednolity sposób. Stopień harmonizacji tych wyjątków powinien być oparty na ich wpływie na prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego.

[...]

(35) W niektórych przypadkach dotyczących wyjątków lub ograniczeń podmioty praw autorskich powinny otrzymać godziwą rekompensatę jako wynagrodzenie za korzystanie z ich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną. Przy określaniu formy, szczegółowych warunków i ewentualnej wysokości takiej godziwej rekompensaty należy uwzględnić okoliczności każdego przypadku [...].

[...]

(38) Państwa członkowskie powinny być upoważnione do uwzględnienia, za godziwą rekompensatą, wyjątku lub ograniczenia wobec prawa do zwielokrotniania dla niektórych rodzajów zwielokrotniania produktów dźwiękowych, wizualnych i audiowizualnych przeznaczonych do użytku prywatnego. Może to zawierać wprowadzenie lub utrzymanie systemów wynagradzania, których celem jest wynagrodzenie podmiotom praw autorskich poniesionej przez nie szkody [...].”

4 Artykuł 2 tej dyrektywy, zatytułowany „Prawo do zwielokrotniania utworu”, stanowi w szczególności:

„Państwa członkowskie przewidują wyłączne prawo do zezwalania lub zabrania bezpośredniego lub pośredniego, tymczasowego lub stałego zwielokrotniania utworu, przy wykorzystaniu wszelkich środków i w jakiegokolwiek formie, w całości lub częściowo:

- a) dla autorów – w odniesieniu do ich utworów;
- b) dla artystów wykonawców – w odniesieniu do utrwał ich przedstawień;

[...]”.

5 Artykuł 5 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Wyjątki i ograniczenia”, stanowi w ust. 2:

„Państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątki lub ograniczenia w odniesieniu do prawa do zwielokrotniania określonego w art. 2, w następujących przypadkach:

[...]

- b) w odniesieniu do zwielokrotniania na dowolnych nośnikach przez osobę fizyczną do prywatnego użytku i do celów ani bezpośrednio, ani pośrednio handlowych, pod warunkiem że podmioty praw autorskich otrzymają godziwą rekompensatę, uwzględniającą zastosowanie lub niezastosowanie środków technologicznych określonych w art. 6, w odniesieniu do danych utworów lub przedmiotów objętych ochroną;

[...]”.

Prawo hiszpańskie

6 Real Decreto-ley 20/2011 sobre medidas urgentes en materia presupuestaria, tributaria y financiera para la corrección del déficit público (dekret królewski z mocą ustawy 20/2011 w sprawie podjęcia pilnych środków w sprawach budżetowych, podatkowych i finansowych w celu skorygowania deficytu publicznego) z dnia 30 grudnia 2011 r. (BOE nr 315 z dnia 31 grudnia 2011 r., s. 146574) zawiera

przepis dodatkowy dziesiąty, zatytułowany „Zmiana systemu godziwej rekompensaty z tytułu kopii na użytek prywatny” (zwany dalej „przepisem dodatkowym dziesiątym”), który przewiduje w szczególności:

„1. Uchyła się godziwą rekompensatę z tytułu kopii na użytek prywatny przewidzianą w art. 25 [Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (ujednoliczonego tekstu ustawy o własności intelektualnej)], zatwierdzonego przez [Real Decreto Legislativo 1/1996 (dekret królewski z mocą ustawy 1/1996)] z dnia 12 kwietnia 1996 r., w granicach określonych w art. 31 ust. 2 tej ustawy.

2. Rząd ustanawia w drodze przepisów wykonawczych procedurę wypłacania uprawnionym podmiotom godziwej rekompensaty finansowanej z budżetu państwa.

[...]”.

7 Real Decreto 1657/2012 que regula el procedimiento para el pago de la compensación por copia privada con cargo a los Presupuestos Generales del Estado (dekret królewski 1657/2012 w sprawie postępowania w przedmiocie wypłaty z budżetu państwa godziwej rekompensaty z tytułu kopii na użytek prywatny) z dnia 7 grudnia 2012 r. (BOE nr 295 z dnia 8 grudnia 2012 r., s. 84141) ma na celu wdrożenie przytoczonego powyżej przepisu dodatkowego dziesiątego.

8 Artykuł 1 tego dekretu, zatytułowany „Przedmiot”, stanowi:

„Przedmiotem niniejszego dekretu królewskiego jest uregulowanie:

a) procedury i obiektywnych kryteriów określania rocznej kwoty godziwej rekompensaty z tytułu kopii na użytek prywatny w oparciu o wartość wyrządzonej szkody;

b) procedury rozliczenia i wypłaty uprawnionym podmiotom godziwej rekompensaty z tytułu kopii na użytek prywatny finansowanej z budżetu państwa”.

9 Artykuł 3 wspomnianego dekretu królewskiego, zatytułowany „Kwota rekompensaty”, stanowi w szczególności w swym ust. 1:

„W ramach ustanowionych na dany rok limitów budżetowych, w drodze rozporządzenia ministra edukacji, kultury i sportu, zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 4, ustala się odpowiednią kwotę wypłacaną z tytułu rekompensaty za szkodę poniesioną przez podmioty prawa do zwielokrotniania z powodu ustanowienia wyjątku dotyczącego kopii na użytek prywatny, określonego w art. 31 ujednoliczonego tekstu ustawy o własności intelektualnej, zatwierdzonej królewskim dekretem z mocą ustawy 1/1996 z dnia 12 kwietnia 1996 r.”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

10 Stronami skarżącymi w postępowaniu głównym są organizacje zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej uprawnione do pobierania godziwego wynagrodzenia przeznaczonego dla podmiotów praw autorskich z tytułu zwielokrotniania na użytek prywatny ich utworów lub przedmiotów objętych ochroną.

11 W dniu 7 lutego 2013 r. wniosły one do Tribunal Supremo (sądu najwyższego, Hiszpania), obradującego jako sąd administracyjny, skargę o stwierdzenie nieważności dekretu królewskiego 1657/2012.

- 12 Sąd ten upoważnił następnie Artistas Intérpretes, Sociedad de Gestión (AISGE), Centro Español de Derechos Reprográficos (CEDRO) oraz Asociación de Gestión de Derechos Intelectuales (AGEDI), Entidad de Gestión, Artistas, Intérpretes o Ejecutantes, Sociedad de Gestión de España (AIE) i Sociedad General de Autores y Editores (SGAE) do wstąpienia do postępowania w charakterze interwenientów. Niektóre z tych pozostałych organizacji zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej wniosły odrębną skargę na dekret królewski 1657/2012.
- 13 Na poparcie swoich żądań skarżące w postępowaniu głównym podnoszą, że dekret królewski 1657/2012 jest niezgodny pod dwoma względami z art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29. W pierwszej kolejności twierdzą one w istocie, że powyższy przepis wymaga, aby koszty godziwej rekompensaty przyznanej podmiotom praw autorskich z tytułu kopii na użytek prywatny ponosiły, przynajmniej ostatecznie, osoby fizyczne, które wyrządziły szkodę w zakresie ich wyłącznego prawa do zwielokrotniania, wynikającą ze sporządzania takiej kopii, podczas gdy uregulowanie wprowadzone przepisem dodatkowym dziesiątym oraz dekretem królewskim 1657/2012 obciąża tą rekompensatą budżet państwa, a zatem ogół podatników. W drugiej kolejności podnoszą one, że uregulowanie to nie gwarantuje godziwego charakteru wspomianej rekompensaty.
- 14 Pozwane w postępowaniu głównym utrzymują z kolei, że art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 nie stoi na przeszkodzie, by państwo członkowskie ustanowiło mechanizm taki jak ten wprowadzony na mocy przepisu dodatkowego dziesiątego i dekretu królewskiego 1657/2012.
- 15 Przypomniawszy kontekst, który skłonił władze hiszpańskie do zastąpienia mechanizmu opłaty cyfrowej obowiązującego do roku 2011 systemem godziwej rekompensaty z tytułu kopii na użytek prywatny finansowanego z budżetu państwa, sąd odsyłający wskazuje przede wszystkim, że zgodnie z zasadą nieprzypisywania konkretnych przychodów budżetowych do określonych wydatków ten nowy mechanizm jest, w odróżnieniu od rozwiązania poprzedzającego go, finansowany przez ogół podatników hiszpańskich, niezależnie od tego, czy mogą oni sporządzać kopie na użytek prywatny. Sąd odsyłający zastanawia się w istocie, czy dyrektywę 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że zobowiązuje ona państwa członkowskie, które zdecydują się na wprowadzenie takiego mechanizmu, do zapewnienia – w ten sam sposób jak w przypadku, gdy opowiedzą się one za wprowadzeniem opłaty reprograficznej – że koszt rekompensaty będzie ponoszony w sposób bezpośredni lub pośredni wyłącznie przez osoby, które, jak się uznaje, wyrządzają szkodę podmiotom praw autorskich, sporządzając kopie na użytek prywatny lub mając zdolność do ich sporządzenia. Jeśli tak jednak nie jest, sąd odsyłający docieka, czy fakt, że suma przeznaczona na zapłatę godziwej rekompensaty, przekazana podmiotom praw autorskich, jest z góry ustalona w każdym roku budżetowym, umożliwia zagwarantowanie godziwego charakteru tej rekompensaty.
- 16 W tych okolicznościach Tribunal Supremo (sąd najwyższy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy system godziwej rekompensaty z tytułu kopii na użytek prywatny, który – przyjmując jako podstawę jej określenia rzeczywiście wyrządzoną szkodę – jest finansowany z budżetu państwa, przez co niemożliwe jest zapewnienie, że koszty tej rekompensaty pokryją użytkownicy kopii sporządzonych na użytek prywatny, jest zgodny z art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29?
- 2) W przypadku odpowiedzi twierdzącej: czy zgodne z art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 jest, aby całkowita kwota przeznaczona z budżetu państwa na godziwą rekompensatę z tytułu kopii na użytek prywatny – mimo że podlega obliczeniu na podstawie rzeczywiście wyrządzonej szkody – musiała zmieścić się w ramach przyjętych na dany rok limitów budżetowych?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

- 17 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie systemowi godziwej rekompensaty z tytułu kopii na użytek prywatny, który – podobnie jak system, którego dotyczy postępowanie główne – jest finansowany z budżetu państwa w sposób uniemożliwiający zagwarantowanie, że koszt tej godziwej rekompensaty będzie ponoszony przez użytkowników kopii sporządzonych na użytek prywatny.
- 18 W tym względzie należy wskazać, po pierwsze, że zgodnie z art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątek lub ograniczenie dotyczące wyłącznego prawa do zwielokrotniania określonego w art. 2 tej dyrektywy w odniesieniu do zwielokrotniania na dowolnych nośnikach przez osobę fizyczną do prywatnego użytku i do celów ani bezpośrednio, ani pośrednio handlowych, pod warunkiem że podmioty tego prawa wyłącznego otrzymają godziwą rekompensatę, uwzględniającą zastosowanie lub niezastosowanie środków technologicznych, o których mowa w art. 6 wspomnianej dyrektywy (zwany dalej „wyjątkiem dotyczącym kopii na użytek prywatny”).
- 19 Jak wynika z motywów 35 i 38 dyrektywy 2001/29, przepis ten wyraża wolę prawodawcy Unii Europejskiej, aby ustanowić szczególny system rekompensaty, którego wdrożenie wynika z zaistnienia szkody poniesionej przez podmioty praw autorskich, rodzącej co do zasady obowiązek zapłaty „wynagrodzenia” na rzecz tych podmiotów (zob. podobnie wyrok z dnia 21 października 2010 r., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, pkt 41).
- 20 Z powyższego wynika, że kiedy państwa członkowskie decydują się na wprowadzenie do swojego prawa krajowego przewidzianego we wspomnianym przepisie wyjątku dotyczącego kopii na użytek prywatny, są zobowiązane w szczególności do przewidzenia zapłaty godziwej rekompensaty na rzecz podmiotów praw autorskich (zob. podobnie wyroki: z dnia 21 października 2010 r., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, pkt 30; z dnia 5 marca 2015 r., Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, pkt 19).
- 21 Ponadto Trybunał podkreślił już, że jeżeli art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 nie ma zostać pozbawiony skuteczności (effet utile), musi być on rozumiany jako nakładający na państwa członkowskie, które wprowadziły wyjątek dotyczący kopii na użytek prywatny, zobowiązanie rezultatu, w tym znaczeniu, że państwa te są zobowiązane zapewnić, w ramach swych kompetencji, skuteczny pobór godziwej rekompensaty mającej na celu naprawienie szkody wyrządzonej podmiotom praw autorskich (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 czerwca 2011 r., Stichting de Thuiskopie, C-462/09, EU:C:2011:397, pkt 34; a także z dnia 11 lipca 2013 r., Amazon.com International Sales i in., C-521/11, EU:C:2013:515, pkt 57).
- 22 Niemniej jednak w zakresie, w jakim przepis ten ma wyłącznie charakter fakultatywny i nie definiuje dokładniej poszczególnych parametrów systemu godziwej rekompensaty, do którego ustanowienia zobowiązuje, państwa członkowskie należy uznać za dysponujące szerokim marginesem swobody przy określaniu rzeczonych parametrów w swoim prawie krajowym (zob. podobnie wyroki: z dnia 21 października 2010 r., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, pkt 37; z dnia 11 lipca 2013 r., Amazon.com International Sales i in., C-521/11, EU:C:2013:515, pkt 20; z dnia 5 marca 2015 r., Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, pkt 20).
- 23 Do państw członkowskich należy w szczególności wskazanie kręgu osób, które powinny uiścić tę rekompensatę, oraz ustalenie formy, szczegółowych warunków i wysokości owej rekompensaty w poszanowaniu dyrektywy 2001/29 i, bardziej ogólnie, prawa Unii (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 czerwca 2011 r., Stichting de Thuiskopie, C-462/09, EU:C:2011:397, pkt 23; z dnia 11 lipca 2013 r., Amazon.com International Sales i in., C-521/11, EU:C:2013:515, pkt 21; z dnia 5 marca 2015 r., Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, pkt 20).

- 24 Zważywszy na ten szeroki margines swobody, i mimo że orzecznictwo przytaczane w pkt 19–23 niniejszego wyroku zostało rozwinięte w kontekście systemów godziwej rekompensaty finansowanej w drodze opłaty reprograficznej, art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 nie może być postrzegany jako z zasady sprzeciwiający się temu, by państwa członkowskie, które postanowiły wprowadzić wyjątek dotyczący kopii na użytek prywatny, decydowały się na ustanowienie w tych ramach systemu godziwej rekompensaty finansowanej nie za pomocą takiej opłaty, ale z własnego budżetu.
- 25 Jeżeli bowiem taki alternatywny system z jednej strony zapewnia wypłatę godziwej rekompensaty na rzecz podmiotów praw autorskich, a z drugiej strony jego szczegółowe warunki gwarantują faktyczny pobór takiej rekompensaty, to system ów należy uznać za co do zasady zgodny z podstawowym celem dyrektywy 2001/29, jakim jest – jak wynika z motywów 4 i 9 tego aktu – zapewnienie wysokiego poziomu ochrony własności intelektualnej i praw autorskich.
- 26 Po drugie, z motywów 35 i 38 dyrektywy 2001/29 wynika, że godziwa rekompensata przewidziana w art. 5 ust. 2 lit. b) tego aktu ma na celu stosowne wynagrodzenie podmiotów praw autorskich za nieuprawnione korzystanie z ich utworów lub przedmiotów objętych ochroną. W celu ustalenia wysokości tej rekompensaty należy wziąć pod uwagę, jako pomocne kryterium, szkodę poniesioną przez konkretny podmiot praw autorskich w wyniku danej czynności zwielokrotnienia (zob. podobnie wyrok z dnia 21 października 2010 r., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, pkt 39).
- 27 Wynika stąd, że co do zasady to osoby dokonujące zwielokrotnienia utworów lub przedmiotów objętych ochroną bez zwrócenia się do podmiotów danych praw o uprzednią zgodę, które czyniąc tak, wyrządzają tym ostatnim szkodę, są zobowiązane do naprawienia tej szkody poprzez sfinansowanie przewidzianej w tym celu godziwej rekompensaty (zob. podobnie wyroki: z dnia 21 października 2010 r., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, pkt 45; z dnia 12 listopada 2015 r., Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, pkt 69).
- 28 W tym zakresie Trybunał uściślił już, że nie jest absolutnie konieczne, by takie osoby faktycznie sporządzały kopie na użytek prywatny. W istocie, jako że urządzenia i nośniki wykorzystywane przy zwielokrotnianiu są im udostępniane, już samo to udostępnienie wystarczy, by uzasadnić ich udział w finansowaniu godziwej rekompensaty przewidzianej na rzecz podmiotów praw autorskich (zob. podobnie wyroki: z dnia 21 października 2010 r., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, pkt 54–56; a także z dnia 5 marca 2015 r., Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, pkt 24, 25, 64).
- 29 Z jednoznacznego brzmienia art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 wynika tymczasem, że wyjątek dotyczący kopii na użytek prywatny został stworzony z wyłączną korzyścią dla osób fizycznych sporządzających kopie utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną lub mających zdolność sporządzenia takich kopii na użytek prywatny i do celów ani bezpośrednio, ani pośrednio handlowych (zob. podobnie wyroki: z dnia 21 października 2010 r., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, pkt 43–45, 54–56; a także z dnia 5 marca 2015 r., Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, pkt 22–25, 64).
- 30 Wynika stąd, że w odróżnieniu od osób fizycznych, które są objęte zakresem stosowania wyjątku dotyczącego kopii na użytek prywatny na warunkach określonych w dyrektywie 2001/29, osoby prawne są w każdym wypadku wyłączone z możliwości korzystania z tego wyjątku, w związku z czym nie są uprawnione do sporządzania kopii na użytek prywatny bez uzyskania uprzednio zgody podmiotów praw do danych utworów lub przedmiotów objętych ochroną.
- 31 W tym zakresie Trybunał orzekł już, że stosowanie opłaty reprograficznej z tytułu kopii na użytek prywatny, w szczególności w odniesieniu do sprzętu, urządzeń i nośników wykorzystywanych przy zwielokrotnianiu cyfrowym, które są nabywane przez osoby inne niż osoby prywatne do celów oczywiście niezwiązanych ze sporządzaniem takiej kopii na użytek prywatny, jest niezgodne z art. 5 ust. 2 dyrektywy 2001/29 (zob. podobnie wyroki: z dnia 21 października 2010 r., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, pkt 53; a także z dnia 11 lipca 2013 r., Amazon.com International Sales i in., C-521/11, EU:C:2013:515, pkt 28).

- 32 Jednakże taka wykładnia art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 nie stoi na przeszkodzie temu, by w zależności od przypadku osoby prawne były zobowiązane do finansowania godziwej rekompensaty przeznaczonej dla podmiotów praw autorskich, jeżeli dochodzi do sporządzania przez nie takiej kopii na użytek prywatny.
- 33 Tak więc Trybunał dopuścił, by zważywszy na praktyczne trudności, jakie może napotkać wprowadzenie takiego finansowania, państwa członkowskie mogły finansować tę godziwą rekompensatę w drodze opłaty reprograficznej obciążającej, na etapie poprzedzającym sporządzenie kopii na użytek prywatny, osoby, które rozporządzają sprzętem, urządzeniami lub nośnikami wykorzystywanymi przy zwielokrotnianiu i które udostępniają ten sprzęt, te urządzenia lub nośniki osobom fizycznym (zob. podobnie wyroki: z dnia 21 października 2010 r., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, pkt 46; z dnia 16 czerwca 2011 r., Stichting de Thuiskopie, C-462/09, EU:C:2011:397, pkt 27; z dnia 11 lipca 2013 r., Amazon.com International Sales i in., C-521/11, EU:C:2013:515, pkt 24; a także z dnia 5 marca 2015 r., Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, pkt 46).
- 34 Nic nie stoi bowiem na przeszkodzie, by te osoby zobowiązane do uiszczenia opłaty reprograficznej za kopię na użytek prywatny wliczyły jej kwotę do ceny udostępniania wspomnianego sprzętu, urządzeń i nośników wykorzystywanych przy zwielokrotnianiu lub do ceny świadczonej usługi zwielokrotniania. Tym samym ciężar opłaty reprograficznej będzie ostatecznie ponoszony przez użytkownika prywatnego, który uiszcza tę cenę. W tych okolicznościach prywatnego użytkownika, na korzyść którego udostępnione zostały sprzęt, urządzenia i nośniki wykorzystywane przy zwielokrotnianiu lub który korzysta z usługi zwielokrotniania, należy uznać za osobę w rzeczywistości „pośrednio zobowiązaną do zapłaty” godziwej rekompensaty, inaczej mówiąc, za faktycznego dłużnika z jej tytułu (zob. podobnie wyrok z dnia 21 października 2010 r., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, pkt 48).
- 35 Finansowanie takie jak to opisane w pkt 33 niniejszego wyroku także musi zostać uznane za zgodne z należytą równowagą, jaką zgodnie z motywem 31 dyrektywy 2001/29 należy zachować między interesem podmiotów praw autorskich a interesem użytkowników (zob. podobnie wyroki: z dnia 21 października 2010 r., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, pkt 49; z dnia 16 czerwca 2011 r., Stichting de Thuiskopie, C-462/09, EU:C:2011:397, pkt 28, 29; a także z dnia 5 marca 2015 r., Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, pkt 53).
- 36 Z powyższego orzecznictwa wynika, że na gruncie obecnie obowiązującego prawa Unii, nawet jeżeli państwa członkowskie są uprawnione do ustanowienia systemu, w ramach którego osoby prawne mogą w niektórych okolicznościach być zobowiązane do uiszczenia opłaty reprograficznej przeznaczonej na sfinansowanie godziwej rekompensaty, o której mowa w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29, to owe osoby prawne nie mogą w żadnym wypadku pozostać ostatecznie faktycznymi dłużnikami z tytułu tej opłaty.
- 37 Rozważania, które leżą u podstaw tego orzecznictwa, zachowują aktualność we wszystkich przypadkach, w których państwo członkowskie wprowadziło wyjątek dotyczący kopii na użytek prywatny, niezależnie od tego, czy rzeczony państwo ustanowiło system godziwej rekompensaty finansowany w drodze opłaty reprograficznej czy – jak w przypadku sprawy w postępowaniu głównym – z własnego budżetu.
- 38 Warto bowiem przypomnieć, że pojęcie godziwej rekompensaty nie jest definiowane poprzez odesłanie do prawa krajowego, a zatem należy je postrzegać jako autonomiczne pojęcie prawa Unii, które podlega jednolitej wykładni na terytorium Unii (zob. podobnie wyroki: z dnia 21 października 2010 r., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, pkt 31–33, 37; a także z dnia 12 listopada 2015 r., Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, pkt 35).

- 39 W niniejszym przypadku z postanowienia odsyłającego wynika, że z uwagi na to, iż konkretne przychody – takie jak te pochodzące ze szczególnej opłaty – nie są przypisywane do określonych wydatków, środki budżetowe przeznaczone na zapłatę godziwej rekompensaty należy uznać za pochodzące ze wszystkich przychodów wpisanych do budżetu państwa, a zatem również za pochodzące od wszystkich podatników, w tym od osób prawnych.
- 40 Ponadto z akt przedłożonych Trybunałowi nie wynika, by w tym przypadku istniał jakikolwiek przepis zezwalający osobom prawnym, które w żadnym wypadku nie są objęte zakresem stosowania art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29, na wystąpienie o zwolnienie ich z obowiązku udziału w finansowaniu wspomnianej rekompensaty lub przynajmniej na domaganie się jej zwrotu (zob. w tym względzie wyroki: z dnia 11 lipca 2013 r., Amazon.com International Sales i in., C-521/11, EU:C:2013:515, pkt 25–31, 37; z dnia 5 marca 2015 r., Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, pkt 45), zgodnie ze szczególnymi warunkami, których ustalenie należy wyłącznie do państw członkowskich.
- 41 W tych okolicznościach – i jak podkreśla sąd odsyłający w samej treści zadanego przezeń pytania – taki system finansowania godziwej rekompensaty z budżetu danego państwa członkowskiego nie jest w stanie zapewnić, że koszt tej rekompensaty będzie ostatecznie ponoszony wyłącznie przez użytkowników kopii sporządzonych na użytek prywatny.
- 42 Zważywszy na ogół tych rozważań, na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, iż art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie systemowi godziwej rekompensaty z tytułu kopii na użytek prywatny, który – podobnie jak system, którego dotyczy postępowanie główne – jest finansowany z budżetu państwa w sposób uniemożliwiający zagwarantowanie, że koszt tej godziwej rekompensaty będzie ponoszony przez użytkowników kopii sporządzonych na użytek prywatny.
- 43 Zważywszy na odpowiedź udzieloną na pytanie pierwsze, analiza przedłożonego Trybunałowi pytania drugiego nie jest konieczna.

W przedmiocie kosztów

- 44 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie istnieniu systemu godziwej rekompensaty z tytułu kopii na użytek prywatny, który – podobnie jak system, którego dotyczy postępowanie główne – jest finansowany z budżetu państwa w sposób uniemożliwiający zagwarantowanie, że koszt tej godziwej rekompensaty będzie ponoszony przez użytkowników kopii sporządzonych na użytek prywatny.

Podpisy